

van de gemeente-ambtenaren weigerde medewerking, de Haagse journalisten legden de verzoeken van *Beaufragter* Schwebel om tot volgzzaamheid aan te sporen naast zich neer, bij de Algemene Landsdrukkerij (de latere Staatsdrukkerij) weigerden vier typografen de aanplakbiljetten te zetten of te drukken (zij werden door de NSB'er die de leiding van het bedrijf had gekregen, ontslagen) en een van de typografen gaf een deel van het voor de *Bescheinigung* te gebruiken papier alsmede het zetsel van dat paperas aan een vervalsingsgroep door, met als gevolg dat de Haagse illegaliteit al 40 000 *Bescheinigungen* had laten drukken toen de bezetter er nog niet één bezat. Een moeilijkheid was dat de bezetter in Den Haag tijdens de vijf of zes dagen durende actie elke dag in elke wijk een ander stempel gebruikte, maar dat probleem werd opgelost: zodra de inleveringslokalen open gingen, bracht een illegaal werker daar de nodige goederen heen; hij kreeg dan een *Bescheinigung* met het voor die dag in de betrokken wijk geldende stempel en dat laatste werd in linoleum nagesneden, waarna de bij de actie ingeschakelde illegale groepen op een centraal punt het voor hun buurt nodige aantal afgestempelde *Bescheinigungen* konden afhalen. Die valse *Bescheinigungen* werden hier en daar in Den Haag zelfs huis aan huis afgegeven (een deel kwam op de zwarte markt terecht waar men ze voor f 35 kon kopen), anders gezegd: over het algemeen konden diegenen die niets wilden inleveren, zich dekken met een paperas dat er authentiek uitzag en bescherming leek te bieden tegen huiszoeking. Een zeker risico dat toch tot huiszoeking zou worden overgegaan, bleef natuurlijk bestaan en dat risico werd door velen te groot geacht, mede omdat men aannam, niet ten onrechte (men denke aan de wilde 'vorderingen' in de tweede helft van september), dat de controlerende Duitsers zich bij huiszoeking niet zouden beperken tot het meenemen van textielgoederen ter waarde van f 72,50.

Op de eerste inleveringsdag was het tegenwerkend apparaat van de Haagse illegaliteit nog niet gereed. Er werd die dag (luidsprekerauto's reden rond waaruit met nadruk op het gevaar van huiszoeking werd gewezen) veel ingeleverd: 'Straten, buurten, wijken lieten', aldus een Haags illegaal werker, 'elk verzet varen . . . Het geleek een massale dijkdoorbraak. De nederlaag leek volkomen.'¹ Op de volgende inleveringsdag was er meer verzet. Verzet was er ook in Leiden waar de Duitsers

¹ H. van Wijngaarden: 'Klereninlevering. Accuraat verslag door een ondergedoken Haags student omtrent de daarvoor gestichte hulporganisatie' in: *Pittige verhalen uit onveilige tijden. Schetsen van illegale werkers, hongerlijders enz. uit alle rangen en standen* (1947), p. 163.